

8. CENY

Číselníky cenových indexů jsou počítány jako indexy **výběrové**, tj. z cen zjištěných u **vybraných reprezentantů** (zboží a služeb), sledovaných v souboru **vybraných zpracovatelských jednotek**. Individuální indexy cen reprezentantů jsou agregovány do souhrnných indexů skupin reprezentantů a poté do souhrnného indexu celého souboru všech reprezentantů. Agregace se provádí formou váženého aritmetického průměru individuálních indexů. Jako stálé váhy se používají strukturální ukazatele hodnoty (produkce, tržeb, obratu, nákupu, výdajů domácností apod.) jednotlivých reprezentantů nebo skupiny reprezentantů. Tyto strukturální ukazatele se stanovují z údajů základního („nultého“) období (např. roku 2005, 2010).

Číselníky cenových indexů (měsíční, čtvrtletní) jsou počítány z cen šetřených za vymezené období (za měsíc kolem středu měsíce, za čtvrtletí ve 2. měsíci čtvrtletí). Roční indexy jsou počítány jako aritmetický průměr (u cen zemědělských výrobků jako vážený průměr) indexů z jednotlivých měsíců (čtvrtletí) roku, vypočítaných k vybranému cenovému základu, který se po určité období považuje za stálý základ.

Jednotlivé cenové indexy výrobců používají Klasifikaci produkce (CZ-CPA), která navazuje na Klasifikaci ekonomických činností (CZ-NACE). Pro cenové indexy stavební výroby je používána Klasifikace stavebních děl (CZ-CC). U spotřebitelských cen byla zavedena platná mezinárodní Klasifikace individuální spotřeby podle účelu (CZ-COICOP) – viz Přehled platných statistických klasifikací a číselníků v úvodu této publikace. Indexy cen vývozu a dovozu jsou konstruovány podle Harmonizovaného systému popisu a číselného označování zboží (mezinárodní klasifikace popisu a označování zboží) a dále jsou přepočteny v členění podle Standardní klasifikace mezinárodního obchodu OSN (*Standard International Trade Classification – SITC Rev. 4*).

Poznámky k tabulkám

Tab. 8-1. **Indexy cen výrobců a indexy spotřebitelských cen**

Index cen zemědělských výrobců

Ceny zemědělských výrobců jsou měsíčně zjišťovány prostřednictvím statistického výkazu o cenách zemědělských výrobků u cca 500 vybraných výrobců v zemědělství (u družstevních, soukromých a státních organizací). Ceny jsou očištěny od daně z přidané hodnoty. Zjišťovány jsou realizační smluvní ceny (bez vlastní spotřeby) určené pro tuzemský i zahraniční trh bez dopravních nákladů spojených s přepravou k odběrateli.

V průběhu roku 2012 byl index cen zemědělských výrobců podroben standardní komplexní revizi. Cenové indexy zemědělských výrobců jsou od ledna 2013 počítány na váhových schématech odvozených od průměru tržeb za roky 2009, 2010 a 2011. Cenovým základem indexů je průměr roku 2010.

Váhové podíly zemědělských sezónních a nesezónních komodit se v různých měsících roku od sebe navzájem liší, proto bylo ve výpočtu indexu použito dvourozměrného váhového schématu ve tvaru matice. Jeden rozměr je určen pro vertikální agregaci od úrovně reprezentantů až po nejvyšší úroveň, druhý rozměr je určen pro 12 měsíců v roce. Nominálnímu součtu 1 000 je pak roven součet vah nejvyšší agregace za každý měsíc v roce. Od ledna 2013 se pro výpočet indexu cen zemědělských výrobců využívá proměnlivých měsíčních vah.

Index cen dodávek výrobků a služeb do zemědělství

Index cen dodávek výrobků a služeb do zemědělství je od roku 2002 počítán v souladu s metodikou Eurostatu. Tento způsob výpočtu je založen na kombinovaném indexu cen, který je složen z indexu cen „**Výrobků a služeb běžně spotřebovávaných v zemědělství**“ a indexu cen „**Výrobků a služeb přispívajících do zemědělských investic**“.

Za cenový základ byl použit průměr roku 2010, váhové schéma odpovídá struktuře nákladů v zemědělství v roce tomtéž roce.

Index cen v lesnictví (surové dříví) – pouze vlastníci lesa

Index cen surového dříví je počítán čtvrtletně z průměrných realizačních (smluvních) cen bez DPH, dosažených v jednotlivých čtvrtletích šetřeného roku. Vykázané realizační ceny jsou za dodávky surového dříví pro tuzemsko (bez vlastní spotřeby a exportu).

V rámci mimořádné revize indexu cen lesnictví – vlastníci v roce 2011 byl zaveden vážený průměr pro výpočet průměrných cen u čtyř nejvýznamnějších sortimentů (výřezy III. A/B jakosti – smrk, výřezy III. C jakosti – smrk, výřezy III. D jakosti – smrk, dříví V. jakosti – dříví pro výrobu buničiny – smrk). Průměrné ceny ostatních sortimentů jsou nadále počítány prostým aritmetickým průměrem. Pro výpočet indexu se používá 16 jehličnatých a 12 listnatých sortimentů. Základním (bazickým) obdobím je 1. čtvrtletí roku 2011. Publikované časové řady před rokem 2011 nejsou plně srovnatelné.

Index cen průmyslových výrobců

Ceny průmyslových výrobců jsou zjišťovány měsíčně na základě údajů z vybraných organizací (cca 1 200) za vybrané reprezentanty (cca 4 800). Vykazované ceny jsou ceny sjednané mezi dodavatelem a odběratelem v tuzemsku bez DPH a spotřební daně (bez nákladů na dopravu k zákazníkovi a nákladů s ní spojených) fakturované za významnější obchodní případy. Období zahrnuje ceny mezi 1. až 20. kalendářním dnem sledovaného měsíce.

Z vykázaných cen se na stálých vahách počítá index cen průmyslových výrobců. Ten měří průměrný cenový vývoj všech průmyslových výrobků vyrobených a prodaných na domácím, českém trhu. Za průmyslové výrobky se považují výrobky vyrobené v sektorech B až E podle Klasifikace ekonomických činností (CZ-NACE).

V roce 2011 proběhla standardní komplexní revize indexů cen průmyslových výrobců. Na jejím základě byly cenové indexy od ledna 2012 do prosince 2016 počítány na vahách za rok 2010. Váhy byly stanoveny na základě struktury tuzemských tržeb průmyslových výrobců za rok 2010.

Cenové indexy byly od čtyřmístné úrovně klasifikace CZ-CPA výše řetězeny ke stávajícímu bazickému základu, tzn. průměr roku 2005 = 100 a prosinec 2005 = 100. Tím bylo zajištěno pokračování současných časových řad indexů. Informace o revizi indexů cen průmyslových výrobců jsou uvedeny na internetových stránkách: www.czso.cz/csu/czso/revize_indexu_cen_prumyslovych_vyrobcu.

Index cen stavebních děl

Indexy cen stavebních děl jsou počítány čtvrtletně z indexů cen stavebních prací, jejichž výpočet je založen na základě cen vykazovaných ve statistických výkazech.

V roce 2011 byla provedena mimořádná revize cenových indexů stavební výroby. Od roku 2012 jsou publikovány cenové indexy počítané na základě indexních schémat, které vycházejí z průměrné produkční struktury stavební výroby v letech 2007 až 2010. Základním obdobím publikované časové řady je rok 2005 a základní cenovou hladinou je průměr za rok 2005. Použitím metody řetězení nejsou publikované časové řady cenových indexů nadále agregovatelné pomocí vah.

V roce 2016 výkaz obsahoval 138 cenových reprezentantů. Zpravodajská síť byla stanovena záměrným výběrem cca 590 respondentů všech velikostních kategorií a různých právních forem, doplněných některými specializovanými montážními podniky se zaměřením na montáže vzduchotechniky, výtahů a ocelových konstrukcí (oddíly CZ-NACE 25, 28, 33, 41, 42, 43, 80).

Čtvrtletně vykazované ceny (realizované v prostředním měsíci čtvrtletí; na území ČR) jsou cenami dohodnutými mezi dodavatelem a odběratelem za jednotku stavební práce, realizované vlastními zaměstnanci firmy, pracujícími majiteli firmy, osobami pracujícími na dohody a spolupracujícími OSVČ. Ceny obsahují, kromě materiálu nutného pro provedení práce, i veškeré další náklady nutné k realizaci sledované činnosti, bez nákladů na zařízení staveniště a daně z přidané hodnoty.

Index nákladů stavební výroby

Index nákladů stavební výroby je počítán čtvrtletně a patří do skupiny sekundárních statistik bez vlastního výkaznictví. Ve čtvrtletním výpočtu je zohledněn cenový vývoj přímých a nepřímých nákladů stavebních prací. Z přímých nákladů to jsou zejména ceny materiálů, strojů a energií, jejichž vývoj je přebírán ze statistiky cen průmyslových výrobců. Zdrojem informací o mzdových nákladech jsou šetření mezd v produkční a cenové statistice stavebnictví. K přímým nákladům patří i náklady dopravní, jejichž vývoj sleduje statistika cen tržních služeb. Nepřímé náklady představují režie výrobní a správní. Jejich pohyb je odvozován z cenových a produkčních ukazatelů stavebnictví.

Index cen poskytovatelů tržních služeb

Index cen poskytovatelů tržních služeb je ukazatelem ekonomického cyklu, kterým se měří změna obchodních cen poskytovatelů řady služeb, jež jsou dodávány v rámci mezispotřeby. Slouží pro sledování cenových pohybů a měření inflačních tlaků na trhu služeb. Cílem indexu je změřit průměrnou měsíční změnu v cenách vybraných tržních služeb určených převážně pro podnikatelskou sféru na tuzemském trhu. Sledovanými cenami jsou realizační smluvní ceny, popř. katalogové, které jsou očištěny od daně z přidané hodnoty.

Úhrnný index cen poskytovatelů tržních služeb je složen z dílčích indexů cen vybraných služeb v členění dle Klasifikace produkce (CZ-CPA) v oddílech: 49, 50, 52, 53, 58, 61, 62, 63, 64, 65, 68, 69, 71, 73, 74, 77, 78, 80, 81, 82. Jedná se o indexy cen poskytovatelů následujících tržních služeb: pozemní a potrubní doprava, vodní doprava, skladování a podpůrné služby v dopravě, poštovní a kurýrní služby, vydavatelské služby, telekomunikační služby, programování a poradenství, informační služby, finanční služby, pojištění, služby v oblasti nemovitostí, právní a účetnické služby, architektonické a inženýrské služby, reklamní služby a průzkum trhu, ostatní odborné, vědecké a technické služby, služby v oblasti pronájmu, služby v oblasti zaměstnání, bezpečnostní a pátrací služby, služby související se stavbami, úpravou krajiny, administrativní a jiné podpůrné služby.

Bazické (základní) indexy cen poskytovatelů tržních služeb jsou od ledna 2013 počítány k cenovému základu průměr roku 2011 = 100 (nepublikované technické indexy) a dále řetězeny k indexnímu základu průměr roku 2005 = 100, které jsou následně publikovány. Váhové schéma je založeno na tržbách roku 2011.

Index cen vývozu a dovozu

Index cen vývozu a dovozu je počítán za Českou republiku od roku 1993. Do váhového schématu je nyní zařazeno cca 2 600 vybraných reprezentantů za vývoz a 2 850 reprezentantů za dovoz, které se významně podílejí na objemu realizace jednotlivých významnějších skupin zahraničního obchodu. Cenovým základem indexu jsou průměrné ceny roku 2005. V roce 2012 proběhla standardní revize výpočtu indexů cen zahraničního obchodu. Počínaje cenovými indexy za referenční období leden 2013 jsou cenové indexy vývozu a dovozu počítány na novém

váhovém schématu, na struktuře zahraničního obchodu roku 2010, k cenovému základu průměr roku 2010 = 100. Nově vypočtené indexy jsou řetězeny na současnou časovou řadu se základem průměr roku 2005 = 100 a tím je zajištěno pokračování dosavadní časové řady indexů.

Ceny se zjišťují měsíčně u cca 630 vybraných zpravodajských jednotek pro vývoz a cca 660 zpravodajských jednotek pro dovoz. Při vývozu se sledují ceny franko hranice ČR, při dovozu ceny fakturované zahraničním dodavatelem. Pokud se s cenovým reprezentantem obchoduje v několika zemích, uvádějí zpravodajské jednotky průměrné ceny jako vážený aritmetický průměr z cen docilovaných při významnějších obchodních transakcích (vážených množstvím výrobků ve fyzických jednotkách). Ceny jsou přepočteny na Kč příslušným průměrným měsíčním měnovým kurzem ČNB a sledují se bez cla a daně z přidané hodnoty a spotřební daně.

Index spotřebitelských cen zboží a služeb

Vývoj spotřebitelských cen se sleduje na spotřebních koších založených na souboru vybraných druhů zboží a služeb placených obyvatelstvem. Podrobné spotřební koše jsou popsány v dokumentu „Indexy spotřebitelských cen – revize 2014“ umístěném na webových stránkách ČSÚ: www.czso.cz/csu/czso/indexy_spotrebitelskych_cen_revize.

Spotřební koš obsahuje cca 700 konkrétních výrobků a služeb (reprezentantů) podle Klasifikace individuální spotřeby podle účelu (CZ-COICOP), která vychází z mezinárodní klasifikace individuální spotřeby podle účelu (*Classification of Individual Consumption by Purpose – COICOP*). Váhy základního období pro výpočet skupinových a úhrnných indexů vycházejí ze struktury výdajů domácností podle výsledků statistiky rodinných účtů za rok 2014.

Cenami základního období jsou průměrné ceny z prosince 2015. Od roku 2010 je indexním základem rok 2005.

Spotřebitelské ceny jsou šetřeny měsíčně ve vybrané zpravodajské síti prodejen a provozoven (cca 8 500) ve vybraných okresech České republiky a hl. m. Praze pracovníky Českého statistického úřadu.

Tab. 8-2. Indexy cen vybraných druhů nemovitostí

Zdrojem dat jsou přiznání k dani z převodu nemovitostí z databáze finančních úřadů. Cenový index je podílem dvou průměrných jednotkových kupních cen (u bytových domů a rodinných domů v Kč/m³, u bytů a stavebních pozemků v Kč/m²) ze dvou různých časových období. Ze seznamu druhů nemovitostí, které zdrojová databáze nabízí, byly vybrány ty, pro které existuje dostatečný počet cenových údajů.

Bazickým obdobím pro tvorbu indexu byl zvolen rok 2010 (celoroční období). V roce 2013 proběhla revize indexů cen nemovitostí, v rámci níž byly vytvořeny nové realističtější váhové struktury pro všechny sledované druhy nemovitostí. Váhy u stavebních pozemků a bytových domů jsou stanoveny na základě relativních podílů součtů absolutních odhadních cen nemovitostí spadajících do daných kategorií za roky 2009–2011 (pro větší robustnost vah). Váhy u bytů a rodinných domů jsou řešeny kombinací výstupů ze součtů absolutních odhadních cen a údajů ze SLDB o počtech bytů a rodinných domů. Váhy u bytů a rodinných domů pro kraje jsou brány jako relativní podíly objemů skutečných transakcí.

Tab. 8-3. Vybrané indexy cen průmyslových výrobců

V členění podle Klasifikace produkce (CZ-CPA) jsou uvedeny vybrané skupiny vymezené třetí úrovní CZ-CPA, v některých případech oddíly vymezené druhou úrovní CZ-CPA.

Tab. 8-4. Vybrané indexy cen tržních služeb

V členění podle Klasifikace produkce (CZ-CPA) jsou uvedeny vybrané položky vymezené třetí úrovní CZ-CPA (skupiny), v některých případech detailnějším stupněm třídění (třídy, kategorie, subkategorie).

Tab. 8-5. Ceny vybraných druhů zemědělských výrobků

Současný systém statistického zjišťování platí od roku 1991. Ceny se sledují v síti vybraných zemědělských výrobců. Jsou to převážně nominální ceny vybraných zemědělských výrobků podle hlavních (specifikovaných) jakostí. Ceny zeleniny a ovoce jsou zjišťovány pouze za I. jakost. Vykázaná cena je prostým aritmetickým průměrem z cen jednotlivých významných kontraktů, které byly realizovány v období kolem středu sledovaného měsíce.

Tab. 8-6. Ceny vybraných sortimentů surového dříví (pouze vlastníci lesa)

Jsou uváděny průměrné ceny vybraných výrobků (sortimentů) surového dříví z čtvrtletního cenového zjišťování. Od roku 2007 byla provedena změna ve výběru reprezentantů. Ceny jsou do konce roku 2010 počítány prostým aritmetickým průměrem z cen jednotlivých obchodních případů, realizovaných za celé období sledovaného čtvrtletí.

Od roku 2011 došlo k zavedení váženého průměru u výřezů III. A/B jakosti – smrk a dříví V. jakosti – smrk. Průměrné ceny ostatních uvedených sortimentů jsou nadále počítány prostým aritmetickým průměrem. Publikované časové řady před rokem 2011 nejsou plně srovnatelné.

Tab. 8-7. Spotřebitelské ceny vybraných druhů zboží a služeb

Spotřebitelské ceny vybraných cenových reprezentantů jsou průměrné spotřebitelské ceny za Českou republiku v prosinci každého roku, které mají charakter průměrných hodnot jednotlivých variet příslušného reprezentantu. Jejich uspořádání v legendě vychází ze struktury spotřebního koše platného od roku 2016.

Tab. 8-8. Indexy spotřebitelských cen zboží a služeb

Skupinové indexy spotřebitelských cen jsou uvedeny v členění vymezeném 3. stupněm klasifikace CZ-COICOP.

Tab. 8-9. Indexy spotřebitelských cen zboží a služeb za domácnosti celkem a domácnosti důchodců v roce 2016

Indexy spotřebitelských cen jsou uvedeny v rozsahu 12 oddílů klasifikace CZ-COICOP za domácnosti celkem a domácnosti důchodců.

Tab. 8-10. Harmonizované indexy spotřebitelských cen

Harmonizované indexy spotřebitelských cen (*Harmonised indices of consumer prices – HICPs*) v Evropské unii vznikly jako reakce na potřebu vytvořit srovnatelné indexy spotřebitelských cen, aby bylo možné změřit trendy inflace členských států EU jako kritérium vstupu do Evropské měnové unie.

Mezi strukturou spotřebního koše národního indexu spotřebitelských cen České republiky a strukturou spotřebního koše HICP jsou určité rozdíly. Ve váhách HICP jsou zahrnuty tržby za nákupy cizinců na území České republiky, ale není v nich zahrnuto imputované nájemné na rozdíl od národního indexu spotřebitelských cen, kde tržby za nákupy cizinců zahrnuty nejsou, ale je zde zahrnuto imputované nájemné.

Harmonizovaný index spotřebitelských cen užívá řetězových vah, které jsou obměňovány každoročně v prosinci. Zdrojem aktualizace jsou data národních účtů (konečná peněžní spotřeba domácností). Cenovým základem indexu je průměr roku 2015.

* * *

Další informace jsou dostupné na internetových stránkách Českého statistického úřadu:

- www.czso.cz/csu/czso/inflace_spotrebitejske_ceny